

Tham gia Hội thảo Quốc tế "Châu Âu-Việt Nam" tại Hà Lan

Trong các ngày từ 1- 5 tháng 7 năm 1997, tại Amsterdam (Hà Lan) đã diễn ra cuộc Hội thảo Quốc tế "Châu Âu-Việt Nam" lần thứ 3 (Euro-Viet III Conference). Đây là Hội nghị Quốc tế do các học giả châu Âu chuyên nghiên cứu về Việt Nam tổ chức 2 năm một lần (Hội thảo lần thứ nhất được tổ chức năm 1993 tại Đan Mạch, lần thứ hai tổ chức năm 1995 tại Pháp). Hội thảo lần này do Học viện Quốc tế nghiên cứu châu Á (IIAS) và Trung tâm Nghiên cứu châu Á tại Amsterdam (CASA) đồng cai tổ chức tại Trường Đại học Amsterdam.

Chủ đề chính của Hội thảo "Châu Âu-Việt Nam" lần thứ 3 là "Xã hội Việt Nam đang biến đổi: tiếp nối hay thay đổi?". Tham gia Hội thảo có trên 150 đại biểu từ các quốc gia châu Âu như Pháp, Đức, Bỉ, Hà Lan, Đan Mạch, Thụy Điển,... và một số học giả khác từ Mỹ, Canada, Australia, Hàn Quốc,... tham dự. Đặc biệt đã có hơn 30 nhà khoa học Việt Nam thuộc các chuyên ngành khoa học xã hội và nhân văn từ các Viện nghiên cứu và các Trường Đại học trong nước được mời tham gia Hội thảo. Trong số đó, Viện Xã hội học đã có 4 cán bộ tham gia, đọc báo cáo tại 4 trong số 14 tiểu ban của Hội thảo:

- PGS.PTS. Trịnh Duy Luân với tham luận "Sự bùng nổ nhà ở do dân tự xây ở Hà Nội trong những năm 1990" tại Tiểu ban nghiên cứu về Hà Nội.

- TS. Đặng Nguyên Anh với báo cáo "Kinh tế thị trường, chính sách của chính phủ và di cư lao động quốc tế ở Việt Nam" thuộc tiểu ban Lao động.

- PTS. Vũ Phạm Nguyên Thanh với báo cáo "Thanh niên Việt Nam và những khác biệt giữa thái độ tình dục cởi mở và các chuẩn mực xã hội bảo thủ" thuộc tiểu ban Nghiên cứu sức khỏe

- Đ/c. Khuất Thu Hồng với báo cáo "Hôn nhân và gia đình ở các đô thị miền Bắc Việt Nam (1965-1993)" thuộc tiểu ban "Gia đình và Đổi mới"

Nhìn chung, Hội thảo là một diễn đàn khoa học để trao đổi ý kiến và kinh nghiệm trong

hoạt động nghiên cứu giữa các học giả quốc tế và Việt Nam. Nó cũng tạo điều kiện cho sự hiểu biết lẫn nhau và triển vọng hợp tác nghiên cứu giữa các nhà Việt Nam học trong những năm tới. Hội thảo châu Âu-Việt Nam lần thứ 4 sẽ được tổ chức vào năm 1999 tại Berlin.

TRỊNH DUY LUÂN

Về cuộc khảo sát Xã hội học tại Thái Bình

Trong khuôn khổ chương trình nghiên cứu nông thôn sau 10 năm Đổi Mới và phát triển, cuối tháng 6, đầu tháng 7 năm 1997, Viện Xã hội học đã triển khai cuộc khảo sát Xã hội học nhằm đánh giá nhanh tình hình kinh tế - chính trị - xã hội tại nông thôn Thái Bình qua một số sự kiện xã hội nảy sinh trong đời sống cộng đồng nông thôn.

Ba nhóm nghiên cứu với 10 cán bộ có kinh nghiệm trong nghiên cứu lý luận và thực tiễn đã được giao nhiệm vụ triển khai trên 3 hướng với sự vận dụng nhiều phương pháp tiếp cận khác nhau dưới sự chỉ đạo của Viện trưởng Viện Xã hội học.

Tại xã An Ninh (Quỳnh Phụ), nhóm 4 cán bộ đã thực hành nghiên cứu điền dã, tiếp cận phỏng vấn, trao đổi sâu với các tầng lớp nhân dân và cán bộ của địa phương. Nhóm nghiên cứu này đã tổ chức được các cuộc phỏng vấn nhóm tập trung lý thú giữa đoàn nghiên cứu và những người được phỏng vấn với các xu hướng, thái độ chính trị khác nhau trước sự biến đổi của đời sống kinh tế xã hội. Nhóm cũng đã có những tiếp xúc trao đổi khoa học thực tiễn bổ ích với lãnh đạo Đảng, chính quyền huyện Quỳnh Phụ, xã An Ninh...

Trên hướng Tiền Hải, Kiến Xương,... nhóm cán bộ xã hội học đã tiến hành các nghiên cứu đối sách, sử dụng các thang đo độ niềm cảm xã hội đối với các biến cố .v.v. và cũng đã thu nhận được nhiều thông tin khoa học bổ ích.

Nhóm cán bộ thứ ba triển khai các nghiên cứu tương tự trên địa bàn huyện Thái Thụy với thời hạn tương đương cũng đã kết thúc

các khảo sát của mình và giao nộp sản phẩm khoa học cho lãnh đạo Viện.

Kết quả chung của cuộc khảo sát là khá quan, trên 600 trang đánh máy ghi các cuộc phỏng vấn, hàng chục băng ghi âm, nhiều tài liệu, thông tin khoa học...v.v. đã được tập hợp và xử lý. Báo cáo tổng kết cuộc khảo sát do Viện trưởng Viện Xã hội học thực hiện dựa trên kết quả nghiên cứu đã được chuyển lên các cấp có thẩm quyền góp phần cung cấp các luận cứ khoa học cho việc xử lý các tình huống của đời sống nông thôn, đẩy mạnh sự nghiệp Đổi Mới.

T.H.B

Triển khai nghiên cứu đề tài cấp Bộ tại Nam Định

Trong tháng 7/1997, đề tài cấp Bộ: "Sự biến đổi của cơ cấu gia đình và vai trò phụ nữ" do PTS. Vũ Tuấn Huy - Chủ nhiệm đề tài, đã được triển khai nghiên cứu tại tỉnh Nam Định. Ở đô thị - phường Phan Đình Phùng, thành phố Nam Định; và ở nông thôn - xã Hải Phương, huyện Hải Hậu là hai điểm được chọn làm địa bàn nghiên cứu. Gần 500 hộ gia đình được chọn theo phương pháp chọn mẫu khu vực, lấy cụm dân cư ở đô thị và xóm ở nông thôn làm đơn vị chọn mẫu với số lượng hộ gia đình bằng nhau trong mỗi đơn vị và chọn theo phương pháp ngẫu nhiên.

Các bảng hỏi được phỏng vấn theo đúng kế hoạch và tiến độ. Sau khi kết thúc bước thu thập số liệu trên thực địa, các bảng hỏi đang trong quá trình xử lý: làm sạch, nhập vào máy tính và xử lý sơ bộ. Các bước phân tích sâu và viết báo cáo sẽ được thực hiện trong năm thứ hai của đề tài.

P.V

Triển khai đợt khảo sát xã hội học năm thứ 3 của chương trình "Nghiên cứu lịch đại dân số Việt Nam"

Được sự đồng ý của Giám đốc Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc gia, trong tháng 7 và tháng 8 năm 1997 Chủ nhiệm chương

trình Nghiên cứu lịch đại dân số Việt Nam đã triển khai cuộc khảo sát xã hội học năm thứ 3 trên địa bàn 10 xã, phường thuộc 3 tỉnh Hà Nam, Nam Định, và Ninh Bình, với đối tượng phỏng vấn là các hộ gia đình và cá nhân đã được phỏng vấn trong 2 năm 1995 và 1996. Đây là Chương trình nghiên cứu dài hạn hợp tác giữa Viện Xã hội học thuộc Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc gia và Trường Đại học Tổng hợp Oa-Sinh-Tơn (Seattle, Mỹ).

Trên cơ sở những số liệu thu thập được từ đợt khảo sát cơ bản năm 1995 và đợt khảo sát bổ sung năm 1996, đợt khảo sát năm nay tập trung vào những thay đổi so với năm 1996 trong cơ cấu nhân khẩu, điều kiện sống, và điều kiện làm việc của mỗi hộ gia đình, cũng như những biến đổi trong đời sống hôn nhân, gia đình, và nghề nghiệp của các thành viên trong hộ gia đình. Dựa trên mẫu các hộ gia đình đã chọn, trong cuộc khảo sát năm nay cũng đã tiến hành phỏng vấn bổ sung các cụ già tuổi từ 65 trở lên theo nguyên tắc ngẫu nhiên nhằm tìm hiểu khuôn mẫu hôn nhân ở Đồng bằng Bắc bộ nửa thế kỷ trước đây và xa hơn.

Thực hiện phương châm kết hợp công tác nghiên cứu và đào tạo, bên cạnh việc cử một số cán bộ của Viện có kinh nghiệm nghiên cứu tham gia vào đoàn khảo sát, Viện Xã hội học đã tuyển vào đoàn một số cán bộ trẻ vừa tốt nghiệp đại học hoặc đang học năm cuối ở khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn. Thông qua việc phỏng vấn các hộ gia đình và kiểm tra các phiếu đã phỏng vấn, cũng như qua việc dự các buổi thảo luận về chuyên môn tại mỗi địa phương, các cán bộ trong đoàn khảo sát thu được những kinh nghiệm bổ ích cho hoạt động nghiên cứu của cá nhân trong tương lai.

Nhờ làm tốt công tác chuẩn bị, từ kinh nghiệm tổ chức hai đợt nghiên cứu năm 1995 và 1996, trong đợt khảo sát năm nay điều kiện làm việc cho phỏng vấn viên đã được nâng lên, giúp các cán bộ trong đoàn thực hiện tốt nhiệm vụ phỏng vấn. Sau đúng 1 tháng triển khai đợt khảo sát của chương trình Nghiên cứu lịch đại dân số Việt Nam năm thứ ba đã kết thúc thành công.

Chương trình Nghiên cứu lịch đại dân số Việt Nam là cuộc nghiên cứu lịch đại lần đầu tiên được thực hiện ở Việt Nam. Cùng với các đợt khảo sát năm 1995 và năm 1996, đợt khảo sát hàng

năm lần này đã gọi ra những kinh nghiệm quý báu cho việc triển khai các cuộc nghiên cứu xã hội học thuộc loại này ở Việt Nam.

N.H.M

Triển khai hoạt động nghiên cứu Dự án "Di dân và sức khỏe sinh sản ở Việt Nam"

Trong khuôn khổ dự án "Nghiên cứu di dân và sức khỏe sinh sản" giữa Viện Xã hội học thuộc Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia Việt Nam và Trung tâm Nghiên cứu Dân số, trường Đại học Tổng hợp Brown (Hoa Kỳ) do Quỹ Dân số Liên hiệp quốc (UNFPA) tài trợ, từ tháng 8 năm 1997, Viện Xã hội học đã bắt đầu triển khai cuộc khảo sát về di dân và sức khỏe trên địa bàn các tỉnh Hà Nam, Bình Dương, Đắk Lắk, Đà Nẵng, Thái Bình và Hà Nội. Đây là cuộc khảo sát có quy mô lớn được tiến hành tiếp theo đợt tiền khảo sát vào tháng 7 năm 1997. Hơn 2400 hộ gia đình của trên 30 xã, phường được lựa chọn ngẫu nhiên là đối tượng của cuộc khảo sát.

Khác với các cuộc nghiên cứu trước đây, cuộc khảo sát di dân và sức khỏe nhằm tìm hiểu một chủ đề nghiên cứu mới: quá trình di dân nông thôn - đô thị trong bối cảnh giải thể và chuyển đổi nông thôn và tăng trưởng đô thị đang diễn ra dưới tác động mạnh mẽ của quá trình công nghiệp hóa và hiện đại hóa đất nước. Đây là một trong những định hướng cơ bản trong chương trình nghiên cứu của Viện Xã hội học giai đoạn 1996-2000.

Sau khi trực tiếp chỉ đạo cuộc tiền khảo sát tại tỉnh Bình Dương, Đà Nẵng và Hà Nội, Viện trưởng Viện Xã hội học đã giao nhiệm vụ cho **Tiến sĩ Đặng Nguyên Anh** - người vừa bảo vệ thành công luận án Tiến sĩ tại Trường Đại học Brown, dẫn đầu đoàn cán bộ nghiên cứu di dân và sức khỏe sinh sản tại 6 tỉnh và thành phố nói trên.

Tham gia Đoàn nghiên cứu là các cán bộ của Viện Xã hội học và một số cộng tác viên từ ủy ban Dân số & KHHGD các tỉnh, Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Kinh tế Quốc dân, Trung tâm Nghiên cứu sức khỏe sinh sản, Trung tâm Kinh tế châu Á Thái Bình Dương, Tại địa bàn khảo sát, Đoàn đã làm việc với các cán bộ chủ chốt thuộc các cấp chính quyền và các cơ quan chức năng liên quan trực tiếp đến các vấn đề dân số, di cư, tăng trưởng kinh tế và chăm sóc sức khỏe. Ngoài số lượng hộ gia đình được lựa chọn trong

mẫu khảo sát, Đoàn đã tiếp xúc phỏng vấn gần 600 lao động ngoại tỉnh hiện sống ở các nhà trọ tại các trung tâm đô thị.

Kết quả thu được từ cuộc khảo sát sẽ tạo cơ sở cho việc hoạch định các chính sách phát triển, lao động, di dân và sức khỏe sinh sản ở nước ta. Các phương pháp, mô hình nghiên cứu và kinh nghiệm thu được trong cuộc khảo sát sẽ được vận dụng cho hoạt động nghiên cứu vào năm 1998 tại Ethiopia và Guatemala, là hai quốc gia được lựa chọn cùng với Việt Nam tham gia trong dự án này.

P.V

Hội thảo quốc tế ở Đại học Riau, thành phố Pekanbaru, Indonesia

Từ ngày 16-19 tháng 6 năm 1997, tại Đại học Riau, thành phố Pekanbaru, Indonesia đã diễn ra hội thảo quốc tế lần thứ ba giữa các Trường Đại học khu vực Đông Nam Á về phát triển xã hội. Chủ đề của hội thảo là "Quốc gia, vùng và thế giới hiện đại". Đại học Quốc gia Singapo là đơn vị tổ chức mà nòng cốt là Khoa Xã hội học.

Tham gia hội thảo có trên 100 học giả và các nhà nghiên cứu từ các nước trong khu vực Đông Nam Á và các nước khác trên thế giới như: Đan Mạch, Phần Lan, Úc, Nhật Bản, Mỹ. Hội thảo gồm có 4 tiểu ban với nhiều chủ đề khác nhau. Từ những chủ đề về "Gia đình và công việc", "Nghèo khổ và bất bình đẳng", "Môi trường và sự phát triển bền vững", ... đến những chủ đề về "Quan niệm lại về khu vực Đông Nam Á", "Giai cấp, địa vị và quyền công dân", "Quốc gia phát triển và nền dân chủ ở Đông Nam Á", "Vượt ra khỏi sự phân biệt Đông-Tây: hướng tới việc thảo luận có sự lựa chọn".

Phía Việt Nam có 3 đại biểu tham gia, trong đó có 2 đại biểu từ Viện Xã hội học. PGS.PTS Trịnh Duy Luân và Cử nhân Phạm Quỳnh Hương. Ông Trịnh Duy Luân đọc báo cáo: "Những vấn đề quan hệ xã hội trong các xí nghiệp công nghiệp ở Việt Nam" thuộc tiểu ban "Công nghiệp hóa và thái độ của người công nhân ở Đông Nam Á". Chị Phạm Quỳnh Hương có báo cáo: "Khu vực nhà ở do dân tự xây và những thay đổi trong không gian đô thị" thuộc tiểu ban "Nhà ở và những vấn đề đô thị".

Hội thảo đã diễn ra sôi nổi, khẩn trương đã tạo điều kiện trao đổi giữa các nhà nghiên cứu trong khu vực cũng như các nhà nghiên cứu về khu vực Đông Nam Á. Hội thảo lần thứ 4 dự định sẽ diễn ra ở Pathaya, Thái Lan vào năm 1999.

P.V